

Handläggare:
Chefjurist Stig Hellmers

Landstingsstyrelsen

Departementspromemorian Samråd efter folkinitiativ (Ds 2004:4)

Ärendet

Stockholms läns landsting har beretts tillfälle avge yttrande över departementspromemorian Samråd efter folkinitiativ med förslag till ändringar i kommunallagen

Förslag till beslut

Landstingsstyrelsen föreslås besluta

att avge yttrande i enlighet med förvaltningens förslag.

Bakgrund

I promemorian föreslås att nuvarande bestämmelser i kommunallagen om att ett ärende om att hålla folkomröstning i en viss fråga får väckas i fullmäktige av minst fem procent av de röstberättigade kommun- eller landstingsmedlemmarna avskaffas.

I stället föreslås att det införs bestämmelser i kommunallagen om att fullmäktige *skall* besluta att *samråd skall ske* om minst tio procent av de röstberättigade väckt ärende om att det skall hållas samråd i en viss fråga och förslaget biträds av minst en tredjedel av de närvarande fullmäktigedamöterna. Med samråd avses exempelvis folkomröstning, hearing eller annat offentligt möte, elektroniskt rådslag eller utställning med möjlighet att lämna synpunkter. Därutöver föreslås regler om förfarandet vid samråd.

Sammanfattningen av promemorian och förslagen till ändringar av kommunallagen bifogas som bilaga.

Bilaga

1. Sammanfattning och förslag till lagtext

Förvaltningens synpunkter

Av de erfarenheter av kommunala folkomröstningar och folkinitiativ till sådana, som redovisas i promemorian kan slutsatsen dras, att formen folkomröstning borde kunna ha sitt främsta värde som en möjlighet att förstärka den lokala kommunala demokratin. Några exempel på folkinitiativ och erfarenheter av folkomröstningar från landstingen finns inte redovisade.

De bestämmelser om folkinitiativ till folkomröstningar, som infördes 1994, har i realiteten inte inneburit någon förstärkt möjlighet för medborgarna att ge uttryck för sin mening mellan valen. Skälet till detta har varit att de flesta folkinitiativ som väckts har avslagits av fullmäktige. Förvaltningen vill dock inte, som framhålls i promemorian, påstå att detta moment i folkinitiativinstitutet därför inte fungerat tillfredsställande. De motiv för avslag som redovisats ser förvaltningen som i de flesta fall fullt legitima.

Det trots allt nedslående resultatet av folkinitiativet i sin nuvarande utformning, innebär dock inte att det skulle vara nödvändigt att avskaffa de nuvarande bestämmelserna om folkinitiativ till folkomröstning. Det bör i stället övervägas att ändra lagen så, att folkinitiativet från fem procent av de röstberättigade även kan omfatta andra åtgärder än folkomröstning, som de olika former för samråd som föreslås i promemorian

Det bör emellertid påpekas, att det med gällande lagstiftning är fullt möjligt för fullmäktige att besluta om att inhämta synpunkter från medlemmarna i kommunen eller landstinget som ett led i beredningen av ett ärende och att detta kan ske i form av opinionsundersökning eller något liknande förfarande. Fullmäktige kan exempelvis också fatta beslut om samråd i form av opinionsundersökning i stället för att blankt avslå ett folkinitiativ till folkomröstning.

Folkomröstningar som inte har samband med allmänna val är mycket kostsamma. Om lagen kunde erbjuda även andra, enklare alternativ till folkinitiativ än folkomröstningar, skulle sannolikt fullmäktigeförsamlingarnas beredvillighet att tillmötesgå folkinitiativen öka. Förvaltningen ställer sig dock tveksam till promemorians förslag att i kommunallagen införa tvingande regler om att genomföra sådana samråd om folkinitiativet stöds av en tredjedel, alltså en minoritet av de närvarande fullmäktigeledamöterna.

Även om det i promemorian föreslås en ökning från fem till tio procent röstberättigade initiativtagare, anser förvaltningen att sådana tvingande regler innebär en avsevärd försvagning av den representativa demokratis princip. Förvaltningen menar således att avgörandet om samråd eller

2004-03-25

LS 0402-0378

folkomröstning skall genomföras eller inte, skall vara förbehållet fullmäktige att besluta om med enkel majoritet och avstyrker därför den föreslagna lagändringen.

Förslaget i promemorian att öka procenttalet från fem till tio procent skulle dessutom komma att slå mycket olika i stora och små kommuner. I Stockholms läns landsting med nära två miljoner invånare skulle folkinitiativet sannolikt inte få någon större betydelse med de föreslagna tio procenten.

Förvaltningen anser således att det utan föreslagna lagändringar med tvingande regler, som försvagar det representativa systemet, går att hitta former som på ett meningsfullt sätt tar till vara människors engagemang och åsikter i ärendeberedningen.

Sören Olofsson